

LARS HULTKRANTZ
HENRY OHLSSON

Århundradets bidragsreform. Svar till Bergström

Göran Bergström ifrågasätter inte att det svenska transfereringssystemet är plott-
rigt, resurskrävande, incitamentsförstö-

*Docent LARS HULTKRANTZ är verksam vid institutionen för national-ekonomi, Umeå universitet.
Docent HENRY OHLSSON är verksam vid Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet.*

rande och har låg träffsäkerhet etc. Samtidigt säger han att vi kommer att få leva med detta system. Detta är en variant av "Hå gå int"-argumentet som ibland kan höras i Västerbotten. Det finns många paralleller mellan skattesystemet och transfereringssystemet. En är att många betraktade skattesystemet som omöjligt att reformera ända tills vi fick en skattereform. Vi tillåter oss att vara optimistiska om möjligheterna till reformering även av transfereringssystemet. En lärdom från skattereformen är att möjligheterna att

lyckas är större ju mer genomgripande reformen är.¹

Vi har redan ett inkomstgarantisystem – ett dåligt sådant

Bergström påpekar helt riktigt att det i ett inkomstgarantisystem finns en konflikt mellan minimistandardens nivå, margineffekternas storlek och de statsfinansiella kostnaderna. Samtidigt är det inte rimligt att jämföra ett inkomstgarantisystem med en ekonomi utan omfattande transfereringar. Det är inte nattväktarstaten som är jämförelsenormen utan dagens system.

Vi har redan ett inkomstförsäkringssystem. Dagens system är dyrt och det ger upphov till höga margineffekter. En skillnad mot ett enkelt inkomstförsäkringssystem är att alla inte behandlas lika. Utöver de tidigare nämnda invändningarna går det att ifrågasätta det nuvarande systemets kostnadseffektivitet.

Det är nu dags för en förenkling och en schablonisering av transfereringssystemet – århundradets bidragsreform. Det låter sig sägas att vi pläderar för enkla lösningar på svåra problem och att man bör hysa skepsis mot sådana förslag. Mot detta står exemplets makt. Skattereformen visar att omfattande förenklingar som är ekonomiskt önskvärda också är politiskt möjliga.

Bostadsbidrag

Bergström menar att det inte finns något hållbart alternativ till bostadsbidragen och att dessa fyller en funktion som förstärkning av de allmänna barnbidragen. Detta är problemet med inkomstberoende system i ett nötskal.

Det är mycket frestande att införa sådana system bl a för att de är billigare än generella system. Men när systemen väl är införda är det politiskt mycket svårt att finna någon återvändo. Parallellen till de progressiva inkomstskatterna är slående.

Detta är ett skäl till att inkomstberoende avgifter och bidrag är så farliga.² Det finns för det mesta inga enskilda generella system som kan ersätta ett inkomstberoende dylikt. Det enda politiskt möjliga är en samtidig reformering av flera system.

Vi delar inte Bergströms åsikt att bostadsbidragens margineffekter kanske inte är så farliga. Skattereformens idé är att höga margineffekter skapar effektivitetsproblem. Rimligen borde detta gälla på ungefär samma sätt för låginkomsttagare som för höginkomsttagare. Det faktum att höginkomsttagarnas marginalskatter idag är lägre än margineffekterna för dem med de lägsta inkomsterna är däremot inte rimligt. En bidragsreform bör följa i skattereformens spår.

Inkomstfixering

Bergström menar att vi faller i den grop vi själva har grävt – inkomstfixeringen. Här slår han in öppna dörrar. Det finns inget som principiellt avgränsar basen i ett inkomstgarantisystem till exempelvis arbetsinkomster och skattepliktiga transfereringar. Tvärtom skulle ett närmande mellan skattesystem och transfereringssystem göra det möjligt att i högre grad knyta basen för en inkomstgaranti till t ex kapitalinkomster och förmögenhet i den utsträckning det kan anses lämpligt.

Bergström skriver att ekonomiska problem många gånger snarare beror på ex-

¹ Blinder [1987, kap 6] argumenterar i samband med en diskussion om skattereformen i USA för att det finns en positiv korrelation mellan omfattningen av ett reformpaket och de politiska möjligheterna att få igenom förslagen. Ju mer komplicerad en reform är, desto svårare är det att identifiera vinnare och, framför allt, förlorare. Därmed försvagas de olika särintressena.

² Tidskriften *Tiden* skrev i en ledare [1981]: "Inforandet av dessa bostadsbidrag i slutet av 1960-talet hör till de allvarligaste missgreppen i den socialdemokratiska politiken."

traordinära påfrestningar än på den långsiktiga försörjningsförmågan. Därför skulle en inkomstgaranti inte vara en lämplig åtgärd. Men detta är ett argument mot det nuvarande systemet. Om det är fråga om tillfälliga påfrestningar är det nuvarande bidragssystemet inte adekvat. En inkomstgaranti kan mycket väl införas tillsammans med en samhällelig kreditgivning som kompletterar den som finns på kreditmarknaden.

Avslutning

Vi delar Bergströms avslutande åsikt att det är viktigt att dessa problem och förslag till åtgärder diskuteras. Ständigt visar den fördelningspolitiska diskussionen att man inget har förstått, inget har lärt och att även viljan därtill saknas. Aningslösa politiker blir förvånade när antalet personer som vill ha ersättning för vård av sjukt barn (eller som *På håret* kallade det – vård av utförsåkande barn) ökar i samband med att denna ersättning har gjorts relativt sett förmånligare än sjukpenningen. Denna åtgärd var som att bara be om problem.

Sankt moms på mat rycker fram och verkar bli en tänkbar fördelningspolitisk åtgärd. Detta är en dyr reform med mycket låg precision (Varför ska vi subventionera Per Gessles mjölk?) som samtidigt är samhällsekonomiskt ineffektiv. Varför ska bara betalningsförmågan för vissa varor (exempelvis bostad och mat) stärkas? Ett enkelt generellt transfereringssystem är i de flesta avseenden, utom särintressenas, att föredra.

En angelägen uppgift i detta skede är att, enligt samma monster som föregick skattereformen, en eller flera modeller för ett sådant transfereringssystem utvecklas. Den fortsatta debatten vore fortjänt av möjligheten att jämföra dagens system med något eller några preciserade alternativ.

Referenser

- Blinder, A S, [1987], *Hard Heads, Soft Hearts*. Addison-Wesley, Reading, MA.
Tiden, [1981], "Lika för alla". Ledare, årg 73, s 482–485.